

выбирать темы для обсуждения, формировать собственную повестку дня, а не зависеть от редакционных фильтров и идеологических барьеров.

Библиографические ссылки

1. Павлушкина Н. А. Читатель и массовая газета: поиск креативных форм взаимодействия // Вестник СПбГУ. Сер. 9. СПб., 2010. Вып. 3. С. 274–282.
2. Платонова Д. В. Информационное участие и формы его реализации в СМИ // Вестн. Моск ун-та. Сер. 10. Журналистика. 2010. № 1. С. 131–141.
3. Добра и мира белорусам! // СБ. Беларусь сегодня. 2020. 27 авг. С. 4–5.

МЕДЫЯАДУКАЦЫЯ І ІНФАРМАЦЫЙНАЯ БЕСПЕКА

С. В. Венідзіктаў

*Установа адукацыі «Магілёўскі інстытут
Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь»,
вул. Крупскай, 67, 212011, г. Магілёў, Рэспубліка Беларусь,
venidiktov@institutemvd.by*

Фарміраванне медыйнай граматычнасці аўдыторыі разглядаецца ў якасці фактара забеспячэння інфармацыйнай бяспекі асобы, сацыяльнай групы і дзяржавы. У кантэксце актуальнага стану глабальнай камунікацыйнай прасторы вызначаюцца перспектывы трансфармацыі сацыяльнай функцыі медыяадукацыі, абгрунтоўваюцца ўмовы паскоранага развіцця медыйнай граматычнасці на глабальным узроўні. Вынікі даследавання могуць выкарыстоўвацца пры распрацоўцы медыяадукацыйных праграм у навучальных установах рознага ўзроўню.

Ключавыя словы: медыяадукацыя; медыйная граматычнасць; інфармацыйная бяспека; камунікацыя; СМІ.

MEDIA EDUCATION AND INFORMATION SECURITY

S. V. Venidiktov

*Educational institution «Mogilev Institute of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Belarus»,
67, Krupskaya Str., 212011, Mogilev, Republic of Belarus
Corresponding author: S. V. Venidiktov (venidiktov@institutemvd.by)*

The formation of media literacy of the audience is considered as a factor in ensuring the information security of the individual, social group and state. In the context of the current state of the global communication space, the prospects for

the transformation of the social function of media education are determined, the conditions for the accelerated development of media literacy at the global level are justified. The results of the study can be used in the development of media education programs in educational institutions of different levels.

Key words: media literacy; media education; information security; communication; media.

У Канцэпцыі інфармацыйнай бяспекі Рэспублікі Беларусь [1] інфармацыйная бяспека вызначаецца як стан абароненасці збалансаваных інтарэсаў асобы, грамадства і дзяржавы ад знешніх і ўнутраных пагроз у інфармацыйнай сферы. Да пагроз, акрамя дзеянняў, якія маюць відавочны супрацьпраўны характар, адносяцца з'явы, звязаныя з дэструктыўным уздзеяннем на асобу: масавае распаўсюджванне інфармацыі, накіраванай на дэстабілізацыю грамадска-палітычнай сітуацыі, фарміраванне скажонага ўяўлення аўдыторыі СМІ аб сацыяльных і палітычных канфліктах і г. д. Падобныя механізмы ўплыву на асобу, грамадства і дзяржаву ў апошнія гады актыўна ўдасканальваюцца, адыгрываюць усё больш значную ролю ў міждзяржаўных канфліктах, распальванні міжнацыянальнай і міжканфесійнай варожасці. Распаўсюджванню скажонай (а таксама фальсіфікаванай) інфармацыі спрыяе нізкая інфармацыйная культура значнай часткі аўдыторыі медыя, зніжэнне здольнасці асобы да крытычнага мыслення.

З гэтага пункту гледжання развіццё інфармацыйнай культуры аўдыторыі праз фарміраванне дастатковага ўзроўню медыйнай грамадскай становіцца важным фактарам забеспячэння інфармацыйнай бяспекі як на ўзроўні асобы, так і ў маштабах дзяржавы. Раскрыццё перспектывы дадзенага накірунку ў кантэксце актуальнага стану глабальнай камунікацыйнай прасторы вызначае мэты нашага даследавання.

Медычная грамадска-палітычная кампанент агульнай кампетэнтнасці асобы, які забяспечвае стан яе інфармацыйнай абароненасці, праду-гледжвае наяўнасць навыкаў усвядомленага спажывання разрозненага кантэнту сродкаў масавай камунікацыі, фільтрацыі медыйных патокаў, фарміравання інфармацыйнай карціны свету, заснаванай на крытэрыях аб'ектыўнасці і сістэмнасці. У структуру медыйнай грамадска-палітычнай кампетэнтнасці ўваходзіць таксама здольнасць асобы самастойна супрацьстаяць інфармацыйным пагрозам на ўсіх узроўнях іх праўлення. Забяспечваць фарміраванне падобных кампетэнцый павінна, у першую чаргу, сістэма адукацыі (фармальнай і нефармальнай) – гэта агульнапрызнаны факт, –

а таксама неафіцыйнага навучання, якая непазбежна пашыраецца ў сувязі з укараненнем у паўсядзённыя практыкі сродкаў медыятызацыя і інфарматызацыі.

Наша меркаванне заключаецца ў тым, што ва ўмовах пандэміі COVID-19, распаўсюджвання практыкі сацыяльнага дыстанцыравання, увядзення рэжыму самаізаляцыі і ў цэлым – радыкальнай змены механізмаў грамадзянскага ўзаемадзеяння ў 2020 г. статус медыйнай грамадскасці ў структуры агульнай грамадскасці перажывае крытычна важную трансфармацыю. Па-першае, у «сацыяльна дэзінтэраваным соцыуме» ўзрастае значэнне інфармацыйнага абмену, расце спажыванне медыйнага кантэнту розных фарматаў і статусаў, які набывае значэнне інтэгруючага элемента разрозненых грамадзянскіх структур. Аднак, растуць рызыкі маніпулявання свядомасцю аўдыторыі праз інфармацыйны прадукт сродкаў масавай камунікацыі, а таксама распаўсюджвання новых спосабаў супрацьпраўнай дзейнасці ў медыя-сферы [2]. Па-другое, такое становішча спраў паскарае натуральную эвалюцыю спосабаў і метадаў медыйнага ўзаемадзеяння ў соцыуме, робіць надзвычай запатрабаванымі (больш за тое – жыццёва неабходнымі) навыкі жыцця ў лічбавай і медыйнай прасторы. Да прыкладу, навучанне ў дыстанцыйным фармаце з аднаго з дапаможных, перспектывных фарматаў прадастаўлення адукацыйных паслуг ператварылася ў фармат дамінуючы, часам нават безальтэрнатыўны. Па-трэцяе, пандэмія шматразова паскорыла развіццё медыяадукацыі, прымусіла гаварыць пра медыйную грамадскасць як пра адзін з найважнейшых элементаў у сістэме «мяккіх навыкаў» асобы. Мяркуем, што ў гэтай сувязі можна весці размову аб неабходнасці прызнання новай парадыгмы інфармацыйнай кампетэнтнасці асобы, якая не страціць актуальнасці і ў выпадку адступлення пандэміі COVID-19. Яе праявай павінна стаць паскоранае развіццё на розных узроўнях медыяадукацыі – сістэмы адукацыйных праграм, што рэалізуюцца ў навучальных установах рознага ўзроўню і па-за імі і накіраваны на фарміраванне медыйна-інфармацыйнай грамадскасці ў шырокім разуменні.

На індывідуальным узроўні медыяадукацыя здольная забяспечыць стан інфармацыйнай абароненасці асобы праз фарміраванне навыкаў бяспечных паводзін (у першую чаргу, у камунікатыўнай прасторы інтэрнэту), засваенне механізмаў самастойнай першаснай дыягностыкі спажываемага медыйнага прадукту і выяўлення ў яго структуры фэйкавых паведамленняў, маніпуляцыйных стратэгий, адкрытай

дэзінфармацыі. У маштабе сацыяльных груп (што асабліва важна ва ўмовах пандэміі) медыяадукацыя фарміруе навыкі камунікацыі (на ўзроўні як тэхнічнай рэалізацыі, так і міжасобасных камунікатыўных практык) ва ўмовах фізічнага дыстанцыравання, першаснага крытычнага асэнсавання медыядыскурсу, крышталізацыі ацэначных меркаванняў, гатовых рэалізавацца ў практыках грамадзянскага ўзаемадзеяння. Нарэшце, на масавым узроўні медыяадукацыя становіцца фактарам агульнай інфармацыйнай устойлівасці супольнасці, здольнасці дзяржавы процістаяць знешнім і ўнутраным пагрозам інфармацыйнай бяспекі.

Адзначым, што незалежна ад узроўню, на якім рэалізуецца медыяадукацыя, варта ўлічваць неабходнасць узгодненага развіцця трох яго элементаў:

а) тэхналагічнага (звязаны з кампетэнцыямі выкарыстання тэхнікі, прылад, праграмага забеспячэння);

б) камунікатыўнага (звязаны з кампетэнцыямі стварэння, распаўсюджвання, спажывання, абмену, трансфармацыі, знішчэння інфармацыі);

в) светапогляднага (звязаны са здольнасцю вызначаць сацыяльныя наступствы спажывання медыйнага прадукту, выяўляць схаваныя механізмы маніпуляцыі, адрозніваць інфармацыю ад дэзінфармацыі, праўдзівую навіну ад прапагандыскага пасылу і г. д.).

У аб'ектыўных умовах паскоранага развіцця медыйнай грамадскай стратэгічнай задачай устаноў адукацыі становіцца абавязковае ўключэнне ў сістэму фарміруемых у навучэнцаў кампетэнцый пералічаных вышэй навыкаў. Тактычна гэта магчыма праз распрацоўку і ўкараненне новых курсаў медыя- і лічбавай грамадскай, а таксама ўключэнне элементаў медыяадукацыі ва ўжо існуючыя дысцыпліны гуманітарнага цыклу. Неабходна прызнаць факт: пэўны ўзровень медыйнай грамадскай грамадствам будзе дасягнуты непазбежна, зыходзячы нават з практык інфармальнага навучання і самаадукацыі, закранаючы у асноўным тэхналагічны і, у меншай ступені, камунікатыўны элементы, аднак яго светапоглядны складнік паграбуе сістэмнага і мэтанакіраванага падыходу, які можа быць рэалізаваны толькі ў сістэме фармальнай адукацыі. Напрыклад, у Магілёўскім інстытуце МУС намі распрацаваны курс «Інтэрнэт-камунікацыя ў дзейнасці органаў унутраных спраў», накіраваны на вывучэнне існуючых ў сучаснай псіхалогіі і сацыялогіі канцэпцый інфармацыйнага грамадства, асаблівасцей камунікацыі і ўзаемадзеяння ў сетцы інтэрнэт, спецыфікі сеткавых су-

польнасцей як сацыяльных груп, прасторы інтэрнэт-камунікацыі як месца рэалізацыі розных сацыяльных і прававых практык, а таксама ўплыву лічбавай камунікацыі на асобу карыстальніка [3]. Элементы медыйнай граматычнасці фарміруюцца таксама апасродкавана ў працэсе вывучэння дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыклу [4].

Такім чынам, развіццё медыйнай граматычнасці з'яўляецца перспектыўным напрамкам процідзеяння дэструктыўнаму інфармацыйнаму ўплыву і адным з асноўных фактараў забеспячэння інфармацыйнай бяспекі. Медыйная граматычнасць як мэта медыяадукацыі і адзін з арыенціраў агульнагуманітарнай падрыхтоўкі асобы, на наш погляд, можа быць сфарміравана на масавым узроўні толькі ва ўмовах узаемадзеяння адукацыйнага і навуковага асяроддзя, палітычных інстытутаў, структур грамадзянскай супольнасці і, што асабліва важна, прафесійных і незалежных СМІ. Пры гэтым сітуацыя паскоранага развіцця медыйнай граматычнасці як аб'ектыўнае следства змены тыпу апасродкаванай сеткавай камунікацыі ў глабальным фармаце ператварае інфармацыйную бяспеку ў неабходную ўмову сацыяльнага ўзаемадзеяння.

Бібліяграфічныя спісылкі

1. О Концепции информационной безопасности Республики Беларусь : Постановление Совета Безопасности Респ. Беларусь от 18 марта 2019 г. № 1 // АПС «Бизнес-Инфо» : Беларусь / ООО «Профессиональные правовые системы». Минск.
2. *Савельева И. В.* Механизмы легитимизации в медиадискурсе (на материале интернет-СМИ) // Вестник НГУ. Сер. История, филология. 2019. Т. 18. № 6: Журналистика. С. 188–198.
3. *Венидиктов С. В., Ваширова Н. В.* Интернет-коммуникация в деятельности органов внутренних дел : метод. рекомендации. Могилев : Могилевский институт МВД, 2019. 52 с.
4. *Венидиктов С. В.* Диагностика информационной культуры в условиях образовательного пространства системы Министерства внутренних дел // Актуальные проблемы огневой, тактико-специальной и профессионально-прикладной физической подготовки. Сб. статей ; УО «Могилевский институт МВД Республики Беларусь». Могилев, 2014. С. 336–340.